Šach vo Veľkej Lomnici!

Volám sa PaedDr. Ján Husák. Do Veľkej Lomnice som prišiel v roku 1977. Začal som pracovať ako zástupca riaditeľa v tunajšej ZDŠ. Pretože šach je mojou obľúbenou hrou, urobil som prieskum záujmu žiakov o túto hru. Bol som milo prekvapený, lebo žiaci prejavili o šach záujem. Skôr ako sa zmienim o práci a úspechoch šachistov, niekoľko postrehov z prameňa histórie šachovej hry. Dátum vzniku šachovej hry sa dodnes nepodarilo presne určiť. Historici sa odvolávajú na odkaz z literatúry a kladú vznik tejto hry do polovice 6. storočia nášho letopočtu.

V anonymnej perzskej básni z prelomu 6. a 7. storočia sa o indickom šachu hovorí, že táto hra sa do Perzie dostala z Indie. V inej básni sa uvádza, že šachy prenikli do Perzie za panovania Chusrava T. Anošarvana. V tejto básni sú popísané aj pravidlá šachovej hry. Pôvodne indické šachy zvané ČATURANG odvodzujú svoj názov od svojho štvorkového charakteru: jednotlivé šachy predstavujú štyri diely figúr so štyrmi druhmi zbraní. Tento názov uvádza takmer vo všetkých historických prácach. Staroindické šachy, putujúce cez Perziu, sa postupom času menili, až sa nakoniec vytvorila v oblastiach pod arabským vplyvom hra, ktorá sa cez krajiny susediace s Arábiou dostala do Európy. Až odtiaľto začína nová etapa šachovej hry, ktorú poznáme doteraz.

Veľa by sa dalo písať o histórii šachovej hry. Ešte sa zmienim o Bratislave, kde v 18. storočí sa potajomky pripravovalo prekvapenie, ktoré v tej dobe robilo dojem zázraku. Čudácky barón Wolfgang Kempelen zostrojil stroj. Za stolom so šachovnicou sedela vosková figurína ako živý šachista. Pri každom ťahu bolo počuť hukot stroja. Barón Kempelen vždy po desiatich ťahoch stroj naťahoval. Stroj predstavil barón po prvýkrát vo Viedni v r. 1769. Putoval s ním po celej Európe. Zvíťazil nad cisárom Jozefom II., nad pruským kráľom Bedrichom ba dokonca porazil aj francúzskeho imperátora Napoleona, ktorý chcel nad strojom vyhrať „ šustermatom" -1.e4 e5, 2. Df3 Je6 3. Sc4...

Dnes je jasné každému, že strojom mohol pohybovať len človek v ňom ukrytý. Záhadou ostáva, kto bol ten vynikajúci šachista, ktorý zahalil svoju šachovú slávu v anonymite Kempelenovho automatu.

V školskom roku 1978-79 bol v ZDŠ pri PS kpt. Jána Nálepku vytvorený šachový krúžok pre žiakov 1. - 4. ročníka a pre žiakov 5. - 9. ročníka. V šachovom krúžku začalo pracovať 30 šachistov. Boli to títo žiaci: Juraj Krajňák, Peter Horák, Milan Litvinský, Jozef Ružbaský, Rudolf Ševčík, Peter Ragan, Peter Lipták, Betka Krajňáková, Ľubomír Zummer, Róbert Miško, Peter Pavlík, Ingrid Syčová, Marcel Veštúr, Pavel Horák, Andrea Liptáková, Marián Uhlár, Ladislav Potaniec, Magdaléna Krajňáková, Kristína Lesová, Anna Schmalová, Mária Britaňáková, Eva Žigová, Ján Gallik, Ján Krajňák, Jozef Krajňák, Peter Husák, František Tropp, Vladimír Tropp, Michal Maťaš a Jozef Michna.

Šach sme hrali každý deň. Preberali sme teóriu otvorení, význam strednej hry a koncoviek. Na základe výsledkov bolo vytvorené reprezentačné družstvo v zložení: Ján Krajňák, Jozef Krajňák, František Tropp, Peter Husák, Mária Britaňáková, Ján Gallik a Eva Žigová.

V dňoch 21. – 22. 10. 1978 sme sa zúčastnili na turnaji o 13 pohárov ODPM v Chrudime, okres Pardubice. Naši žiaci zahrali veľmi dobre. Na turnaji bojovalo 24 družstiev. Naše družstvo, na čele s kapitánom Jankom Krajňákom, obsadilo 10. miesto. V súťaži jednotlivcov sa Janko Krajňák umiestnil na 2. mieste Eva Žigová na 4. mieste.

Po úspešnom vystúpení v Chrudime sa naši žiaci 28. 10. 1978 zúčastnili na majstrovstvách okresu družstiev v Poprade. Našu školu reprezentovali: 1. šachovnica - Ján Krajňák, 2. šachovnica – Jozef Krajňák, 3. šachovnica František Tropp a 4. šachovnica Eva Žigová.

Získali sme 1. miesto a postup na krajské majstrovstvá. Začali sme s prípravou na krajské majstrovstvá, ale aj na majstrovstvá okresu jednotlivcov. Okresné majstrovstvá jednotlivcov sa uskutočnili 9. 12. 1978 v ODPM v Poprade. Boli sme mimoriadne úspešní: Ján Krajňák 1. miesto, Jozef Krajňák 3. miesto, Magda Krajňáková 2. miesto, Kristína Lesová 3. miesto, Eva Žigová 1. miesto, Mária Britaňáková 2. miesto, František Tropp 1. miesto, Milan Litvinský 3. miesto, Juraj Krajňák 1. miesto.

Krajské majstrovstvá v šachu družstiev sa uskutočnili 16. - 19. 11. 1978 v Čani pri Košiciach. Družstvo tvorili Ján Krajňák, Jozef Krajňák, František Tropp a Eva Žigová. V súťaži družstiev sme sa umiestnili na 2. mieste. V súťaži jednotlivcov Janko Krajňák 1. miesto, Eva Žigová 2. miesto.

V roku 1979 sa uskutočnil 1. ročník šachového turnaja o majstra obce. Naši žiaci na dospelých nestačili. Majstrom obce sa stal Dr. Husák. Na 2. mieste skončil Ing. Jendrek a 3. miesto obsadil Ing. Hic.

Naši najlepší šachisti sa zúčastnili na turnaji o pohár KVP, ktorý sa uskutočnil v DPaM v Košiciach 7. 4. 1979. Družstvo tvorili títo žiaci: Ján Krajňák, Vladimír Tropp, František Tropp, Peter Husák a Mária Britaňáková. Z desiatich družstiev sme obsadili 3. miesto. Žiaci si našli nových priateľov, nadviazali sme družbu s pioniermi z Prahy.

V októbri 1979 sme dostali list od pána Pekárka z Prahy, v ktorom okrem iného píše: „Přiznám se, že vystoupení vašeho družstva na turnaji zapúsobilo –věřím, že nejen na mne – zcela mimořádny dojem. Tak trochu mi to připomělo bezvadnou reprezentaci pionýrského šachu.“ V tomto liste nám Pán Pekárek ponúkol možnosť hrať na medzinárodnom šachovom turnaji v poľskom Krosne v dňoch 23. – 25. 11 1979.

9. 5. 1979 sa uskutočnili dorastenecké majstrovstvá okresu, ktoré sa konali na zimnom štadióne v Poprade. Našu školu reprezentoval Ján Krajňák, ktorý sa umiestnil na 3. mieste.

17. 11. 1979 sa uskutočnil 1. ročník šachového turnaja o Vojanské komíny v Kapušanoch. Na turnaji sa zúčastnili družstvá z Tatranu Prešov, ČH Košice, ZDŠ Veľké Kapušany (slovenská škola), ZDŠ Moldavou, UPJŠ Košice, ZDŠ Kapušany (maďarská škola), ZDŠ Košice a ZDŠ Veľká Lomnica. Našu školu reprezentovali Vladimír Tropp, František Tropp, Peter Husák, Peter Horák a Mária Britaňáková. Získali sme rešpekt. Naši žiaci sa umiestnili na 2. mieste.

I. medzinárodný šachový turnaj IVONICZ ZDROJ sa uskutočnil v Poľsku v dňoch 22. – 25. 11. 1974. Na turnaji sa zúčastnilo 10 družstiev. Poradie: 1. Biela PĽR, 2. Praha 1 ČSSR, 3. Bydgoszcz PĽR, 4. Krosno1 PĽR, 5. Vojnice ČSSR, 6. Veľká Lomnica ČSSR, 7 Krosno 2 PĽR, 8. Praha 2 ČSSR, Krosno 3 PĽR, 10. Praha 3 ČSSR. Družstvo: Peter Husák, Vladimír Tropp, Mária Britaňáková, Hedviga Glatzová.

Niekoľko dní po vystúpení v Poľsku sa naši žiaci zúčastnili na okresnom prebore v šachu jednotlivcov, ktorý sa uskutočnil 1. 11. 1979 v ODPaM v Poprade. Naša škola bola najúspešnejšia. Poradie v jednotlivých kategóriách: Vladimír Tropp 1. miesto, Jozef Michna 2. miesto, Ján Gallik 2. miesto, Peter Husák 3. miesto, František Tropp 1. miesto, Pavol Horák 4. miesto, Juraj Krajňák 1. miesto, Peter Ragan 2. miesto, Hedviga Glatzová 2. miesto, Mária Britaňáková 1. miesto, Blažena Kovalíková 3. miesto, Magda Krajňáková 1. miesto, Betka Krajňáková 2. miesto, Ingrid Syčová 1. miesto, Andrea Liptáková 2. miesto.

12.1.1980 sa vo Veľkej Lomnici uskutočnili okresné majstrovstvá v šachu družstiev na ktorom sa zúčastnilo i družstvo ZDŠ Jablonné nad Orlici. Zvíťazili sme a postúpili sme na krajské majstrovstvá. Našu školu reprezentovali: 1. šachovnica – Vladimír Tropp, 2. František Tropp, 3. Peter Husák, 4. Mária Britaňáková.

V takom istom zložení naše družstvo bojovalo v dňoch 18. – 20. 1. 1980 na krajských majstrovstvách v Moldave nad Bodvou. Naši žiaci boli veľmi úspešní. Získali sme 2. miesto a účasť na majstrovstvách Slovenska.

Majstrovstvá Slovenska v šachu družstiev sa uskutočnili v dňoch 22. – 24. 2. 1980 v Bratislave. Družstvo našich žiakov: Vladimír Tropp, František Tropp, Peter Husák, Mária Britaňáková. Naše družstvo hralo v 2. skupine so súpermi zo Starej Bystrice, Spišskej Novej Vsi, Bratislavou – Hlboká cesta, Vojnice a Bratislavou – Novomeského. Skupinu sme vyhrali a postúpili do finále. Vo finále sme mali súperov: ZDŠ Vojnice, ZDŠ Topoľčany a ZDŠ Dubník. Naši žiaci hrali výborne. Neprehrali ani jeden zápas. Umiestnili sme sa na vynikajúcom 2. miesto a so striebornými medailami sme sa vrátili domov.

Už o mesiac sme cestovali do Jablonného nad Orlici na šachový turnaj, ktorý sa uskutočnil v dňoch 14. –16. 9. 1980. Na turnaji hralo 10 družstiev. Turnaj vyhralo domáce družstvo Jablonné nad Orlicí A, naše družstvo sa umiestnilo na 2. mieste.

Ešte v tom istom mesiaci sme cestovali do Ostravy na 4. ročník medzinárodného šachového turnaja zaradeného do Veľkej ceny ČSSR žiackych družstiev, ktorý sa uskutočnil v dňoch 21. – 23. 3. 1980. Zloženie nášho družstva: Vladimír Tropp, František Tropp, Peter Husák, Ján Gallik, Blažena Kovalíková, Peter Horák, Juraj Krajňák, Ingrid Syčová. Na turnaji súťažilo 24 družstiev. Naše družstvo sa umiestnilo na peknom 9. mieste.

Júl 1980 – Majstrovstvá Slovenska dorastu Partizánske. Naši žiaci hrali v zložení: Vladimír Tropp, František Tropp, Peter Husák, Mária Britaňáková. Bolo to naše posledné vystúpenie. Domov sme sa vracali šťastní so striebornými medailami.

Naša škola bojovala i na druhom šachovom poli. Zapojili sme sa do Majstrovstiev ČSSR v korešpondenčnom šachu. Vytvorili sme reprezentačné družstvo v zložení: Peter Husák, Vladimír Tropp, František Tropp, Mária Britaňáková, Blažena Kovalíková, Magda Krajňáková, Michal Maťaš. Boli sme zadelení do III. Ligy, ktorá bola odštartovaná 10. 9. 1978 a ukončená 15. 6. 1979. Naši žiaci hrali veľmi dobre, umiestnili sa na 2. mieste a postúpili sme do II. ligy.

II. liga bola odštartovaná 10. 9. 1979 a ukončená 15. 6. 1980. Naši žiaci opäť zabodovali. Umiestnili sme sa na 3. mieste a postúpili sme do finále. O rok neskôr sa skončili boje I. ligy XIII. preboru škôl v korešpondenčnom šachu. Naša škola sa umiestnila na veľmi peknom 5. mieste. Záverom tejto kapitoly je potrebné povedať, že šach medzi žiakmi vo Veľkej Lomnici bol čímsi samozrejmým – dokonca na druhom stupni ZDŠ sa stal nepovinným vyučovacím predmetom.

Plány do budúcnosti boli veľké. Značný záujem o šach pod Tatrami zrodil myšlienku vytvoriť pri ZDŠ vo Veľkej Lomnici TSM – tréningové stredisko mládeže. Tento plán sa už nezrealizoval, lebo som odišiel pracovať na MsNV v Starom Smokovci ako vedúci odboru školstva, kultúry, zdravotníctva a sociálnych vecí.

Na niekoľko rokov šach vo Veľkej Lomnici bol prerušený. Šachová dovolenka trvala až do 11. apríla 1999, kedy sa hral vo Veľkej Lomnici 2. ročník šachového turnaja O majstra obce.

Veľká Lomnica sa stala hostiteľom šachovej elity Slovenska. Na turnaji hralo 24. šachistov. Ozdobou turnaja bola šachová veľmajsterka, trojnásobná majsterka Slovenska, vicemajsterka sveta a trojnásobná účastníčka šachovej olympiády Zuzana Hagarová z Kežmarku. Hralo sa švajčiarskym systémom na kôl. Riaditeľom turnaja bol PaedDr. Ján Husák. Hlavným rozhodcom bol Mgr. Eduard Hagara st.. Vedenie hotela Agro pripravilo súťažiacim vynikajúce podmienky. Až posledné kolo rozhodlo o celkovom poradí. Šachová veľmajsterka Zuzana Hagarová v poslednom kole našla premožiteľa, ktorým bol Juraj Krajňák z Veľkej Lomnice. Turnaj vyhral Eduard Hagara ml., druhá skončila Zuzana Hagarová a tretí František Tropp. Majstrom obce sa stal Juraj Krajňák, 2. Ján Krajňák, 3. Peter Vonglár. Po tomto turnaji sa začala písať ďalšia šachová história.

Ďalšie ročníky šachového turnaja:
3. ročník - 7. mája 2000 – majster obce Ján Krajňák, 2. Juraj Krajňák, 3. PaedDr. Ján Husák
4. ročník – 6. mája 2001 – majster obce Juraj Krajňák, 2. Ján Krajňák, 3. PaedDr. Ján Husák
5. ročník – 5. mája 2002 – majster obce Ján Krajňák, 2. Juraj Krajňák, 3. PaedDr. Ján Husák
6. ročník – 4. máj 2003 - majster obce Juraj Krajňák, 2. Ján Krajňák, 3. Peter Vonglár
7. ročník – 2. máj 2004 - majster obce Juraj Krajňák, 2. Ján Krajňák, 3. PaedDr. Ján Husák
8. ročník – 8. máj 2005 - majster obce Ján Krajňák, 2. Juraj Krajňák, 3. PaedDr. Ján Husák
9. ročník – 7. máj 2006 - majster obce Ján Krajňák, 2. Juraj Krajňák, 3. PaedDr. Ján Husák
10. ročník – 13. mája 2007 - majster obce Juraj Krajňák, 2. Ján Krajňák, 3. PaedDr. Ján Husák
11. ročník – 4. mája 2008 - majster obce Juraj Krajňák, 2. Ján Krajňák, 3. Peter Vonglár
12. ročník – 3. mája 2009 - majster obce Ján Krajňák, 2. Juraj Krajňák, 3. PaedDr. Ján Husák
13. ročník – 2. mája 2010 - majster obce Juraj Krajňák, 2. Ján Krajňák, 3. PaedDr. Ján Husák
14. ročník– 1. mája 2011 - majster obce Juraj Krajňák, 2. Peter Vonglár, 3. PaedDr. Ján Husák

Po návrate do ZŠ vo Veľkej Lomnici roku 2000 som sa viac venoval anglickému jazyku. Samozrejme začal som pracovať aj so žiakmi v šachovom krúžku. V školskom roku 2011/2012 pracuje v krúžku 22 šachistov. Najšikovnejší sú: Daniela Smoleňáková, Daniel Lacko, Daniel Andraško, Denisa Lacková, Dávid Polhoš, Tomáš Polhoš, Anton Lacko, Erik Polhoš, Roman Lacko, Nikolas Polhoš a Milan Gábor. Do krúžku boli zapísaní aj rómski žiaci. Hrajú dámu a niektorí už prešli na šach.

Mali by sme si uvedomiť, že šach je hrou prístupnou pre deti každej sociálnej skupiny a môže podporiť sociálnu súdržnosť. Šach zlepšuje koncentráciu, trpezlivosť a vytrvalosť a rozvíja zmysel pre kreativitu a pamäť.

Najhodnotnejšie výsledky dosiahli títo žiaci: Vladimíra Šmáliková (už je žiačkou na strednej škole), ktorá získala striebornú medailu, Peter Lacko (už je stredoškolák), ktorý získal striebornú medailu, Daniela Smoleňáková získala bronzovú medailu, potvrdila to aj na okresných majstrovstvách šachu jednotlivcov 15. 9. 2011. Umiestnenie ďalších žiakov: Daniel Lacko 4. miesto, Daniel Andraško 11. miesto, Denisa Lacková (rómska žiačka) 7. miesto.

Záverom niekoľko myšlienok. Slovenský šachový zväz za podpory Medzinárodnej šachovej federácie začal v školskom roku 2011/2012 celonárodný projekt Šachy na školách. Cieľom je podporiť vyučovanie šachu ako nepovinného predmetu, prípadne v rámci krúžku. Škola, Centrum Voľného času, zapojená do projektu CIS – šach na školách dostane materiálnu pomoc vo forme šachového materiálu.

Mojou snahou bolo zrealizovať tento projekt prostredníctvom CVČ už v tomto školskom roku. Nepodarilo sa pre určité technické problémy. Teraz, ako sa hovorí v šachu, je na ťahu ZŠ a CVČ.

PaedDr. Ján Husák